

Шпак Максим Володимирович,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри цивільного процесу,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ІНСТИТУТУ СУДОВИХ ВИТРАТ ПРИ НАДАННІ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Актуальність та доцільність дослідження питань інституту судових витрат, а також їх співвідношення з питаннями надання правової допомоги в цивільних справах зв'язується з нагальною необхідністю аналізу законодавчих пропозицій, які висловлені суб'єктами законодавчої ініціативи, метою котрих є вдосконалення нормативних приписів щодо реалізації судового збору як особливого виду судових витрат. Вивчаючи окремі питання судових витрат у справах, які підлягають розгляду у порядку цивільного судочинства, варто відмітити, що значну увагу питанням звільнення прокурора, який звернувся до суду з позовом, від сплати державного мита *та інших витрат по справі* приділив С. Ю. Кац [1, с. 22]. Вивчаючи праці цього науковця, було б помилкою не звернення уваги на погляд П. І. Радченка, що С. Ю. Кац входить до числа вчених, які складають золотий фонд науки цивільного процесуального права [2, с. 46]. У контексті дослідження вищенаведеної тематики, варто звернути увагу на те, що на веб-сайті Верховної Ради України є зареєстрованим «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору» (№ 2427 від 13.11.2019 р.). Цим законопроектом запропоновані нові правила стосовно ситуацій, коли не справляється судовий збір, а також збільшення кількості суб'єктів, які мають пільги щодо звільнення від сплати судового збору [3]. Важливість дослідження саме цього законопроекту крізь призму правової допо-

моги по цивільним справам полягає у тому, що важливий блок діяльності суб'єктів із надання цієї допомоги є підготовка та подання до суду позовної заяви чи відповідних скарг (залежно від того, про яку інстанцію йде мова). Одним із важливих елементів належно складеної позовної заяви (чи скарги) повинно бути належне вказання про сплату судового збору (у випадку, якщо особа, яку представляють, не має пільг щодо звільнення від його сплати).

Досліджуючи законодавчі пропозиції, які втілені у вищенаведеному законопроекті № 2427 вони вбачаються, з нашої точки зору, неоднозначними. У випадку їх прийняття, на наш погляд, останні можуть сприяти виникненню певних труднощів на практиці. Вважаємо, що пропозиції щодо доповнення переліку осіб, котрі мають пільги стосовно звільнення від сплати судового збору новою категорією осіб (споживачами за подання позовних заяв, інших заяв та скарг у зв'язку із порушенням їх прав), мають дискусійний характер. Ця думка пояснюється тим, що такі приписи у разі їх прийняття можуть вплинути на значне збільшення кількості необгрунтованих та безпідставних позовів. Крім того, зазначені законодавчі пропозиції ймовірно суттєво вплинуть на реалізацію інституту процесуальних фільтрів, які покликані і для запобігання зловживання правом на звернення до суду.

Розмірковуючи щодо практичної спрямованості судових витрат в цивільному судочинстві доцільно в якості прикладу навести цікавий випадок з юридичної практики у Верховному Суді по справі № 752/4567/19 що має місце у Постанові зазначеного органу від 11 грудня 2019 року. В ній вказано, що висновок суду апеляційної інстанції щодо неможливості прийняття квитанції як доказ сплати судового збору у зв'язку із зазначенням в ній іншої особи, а не учасника справи чи представника, а відтак і застосування наслідків невиконання вимог ухвали про залишення апеляційної скарги без руху, є обмеженням особи в доступі до суду, передбаченим ст. 6 ЄКПЛ [4]. На нашу думку, враховуючи такий зразковий вищенаведений випадок, право на звернення до суду не повинно обмежуватися тим, який суб'єкт вказаний у квитанції про сплату судового збору (чи є він стороною, представником чи він має інший правовий статус). Ключовим моментом тут є безпосередньо факт сплати судового

збору. І враховуючи те, що в ч. 4 ст. 177 ЦПК України (де вказано про документи, які подаються до позовної заяви, які підтверджують сплату судового збору) не вказано вимог про те, хто конкретно повинен бути вказаний платником у квитанції про його сплату, то цим суб'єктом може, на нашу думку, бути і не представник.

Отже, судові витрати у цивільному судочинстві є важливим процесуальним інститутом. Належна процедура щодо їх сплати та правильного підтвердження виступає важливим процесуальним фільтром. Тому дуже важливо, щоб особа, яка надає звичайну правову допомогу чи адвокат який надає професійну правничу допомогу, правильно здійснили діяльність щодо цього виду практичної діяльності.

Література

1. Кац С. Ю. Участие прокуратуры в советском гражданском процессе : учеб. пособие / С. Ю. Кац. – Х., 1958. – 64 с.

2. Facta Loquuntur. Факти говорять (самі про себе) : до 45-річчя кафедри цивільного процесу Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» / ред. кол. : В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, Л. Я. Носко та ін. ; упоряд. В. В. Комаров. – Х. : Право, 2011. – 64 с.

3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору № 2427 від 13.11.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67362.

4. Постанова Верховного Суду від 11 грудня 2019 р. по справі № 752/4567/19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86468252>.